

The background of the page is a photograph of a handwritten musical score on aged, yellowed paper. The handwriting is in a cursive script. At the top, it says "Acomp. 8º M. Fialon A. 8º Jozar". Below that, "Entrada" is written. Then "A 4º" is written, followed by a musical staff with notes. Below the staff, "De Lamentatione Jeremiae Proph" is written. Another staff with notes follows, and then "Misericordia dom". A third staff with notes is at the bottom. A black rectangular text box is overlaid on the left side of the page, containing the title and author information in white text.

**VIDA I
TRAJECTÒRIA
DE L'ORGANISTA I
COMPOSITOR
JOAN BARTER**

*Per Sandra Soler Campo
i Jordi Estruga i Estruga*

Foto: Arxiu Comarcal de la Segarra.

Aquest article és un treball d'investigació que es va començar a escriure conjuntament durant l'any 2019 entre Jordi Estruga i Estruga, qui ens ha deixat recentment i Sandra Soler Campo. Aquest, és un document i recerca inacabada, ja que en l'actualitat es continua investigant la vida i obra del músic mequinensà Joan Barter.

Vida i trajectòria del músic mequinensà Joan Barter

Joan Barter va ser un excel·lent organista i compositor de música instrumental i vocal de contingut religiós del segle XVII. Va néixer a Mequinensa l'any 1648. Les seves composicions de música vocal es troben tant en llatí com en llengua castellana. Les obres musicals que s'han trobat fins a l'actualitat de la seva autoria ens mostren a un compositor d'una extraordinària qualitat compositiva qui dominava a la perfecció les tècniques compositives del moment. Entre aquestes tècniques cal destacar l'ús del contrapunt, tècnica molt complexa i de gran dificultat que no tots els músics van dominar. A través de l'anàlisi i estudi d'aquestes obres artístiques i comparant-les amb les composicions escrites en aquell moment pels contemporanis de més prestigi, es pot afirmar que Barter va ser un dels grans autors del barroc espanyol.

Es disposa de poques dades sobre la seva família i els seus orígens. Durant l'infantesa, va ingressar a l'escolania de la Catedral de Lleida, i a la capital catalana es va formar musicalment amb el mestre de capella Joan Merino. Així també, va exercir de cantaire a la mateixa catedral. A partir d'un testament del 9 d'octubre de 1710, del també mequinensà Pere Soro Barter qui era administrador de la Catedral de Barcelona, es coneix que Joan Barter, era familiar seu. Tots dos, oncle i nebot, van ser uns reconeguts mequinensans de finals de segle XVII i inicis de segle XVIII, amb càrrecs de responsabilitat a la Catedral de Barcelona.

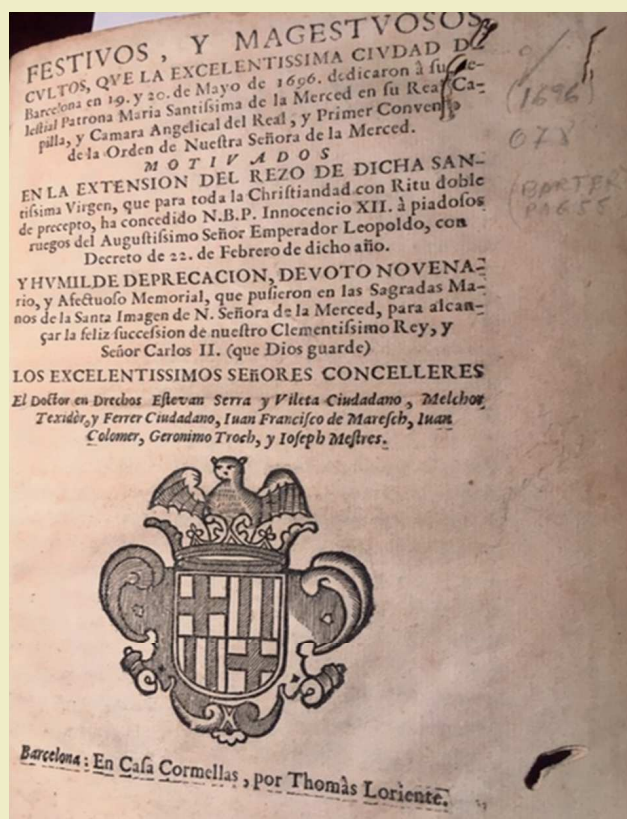
L'any 1661 Joan Barter va cantar activament a l'escolania de la Catedral de Lleida, formant-se al costat del mestre Joan Merino. Durant el pas de la infantesa a l'etapa adulta va experimentar la muda de la veu, però això no va fer que deixés la música. D'aquests anys, a més de cantaire, sabem que va ser un destacat organista. Durant els primers mesos de l'any 1664 Barter va rebre una gratificació econòmica del Capítol de la Seu de Lleida pels diferents serveis prestats a la capella i va continuar com ajudant del mestre Merino fins que aquest va guanyar l'any 1668 el magisteri a la catedral d'Orense (SALIS, 1998).

Conseqüentment, Barter va ser nomenat mestre interí de la Seu de Lleida, càrrec que va ocupar fins l'any 1668.

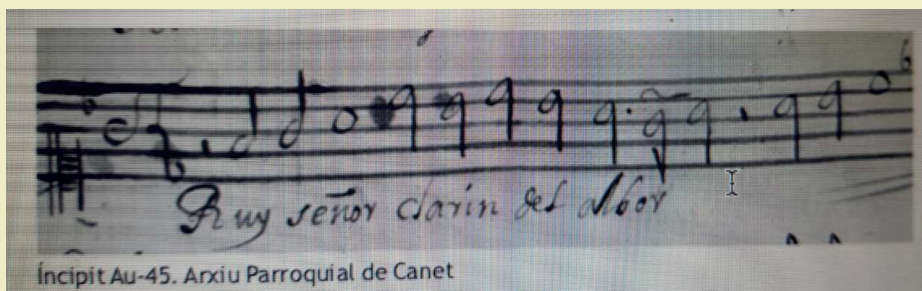
La seva producció musical conservada i que s'ha trobat fins a l'actualitat és fonamentalment música religiosa: misses, salms, un magnificat i diverses nades de temàtica sempre religiosa. Entre els anys 1668 i 1682 Barter va compondre "*Missa a sis veus i baix continu*".

Al febrer del mateix any va morir el mestre de capella de la Catedral de Barcelona, el respectat músic Lluís Vicenç Gargallo. Poc després de la seva mort es van convocar les oposicions per cobrir la plaça que havia quedat vacant i aquesta la va guanyar Joan Barter. Així doncs, el 13 de juliol de l'any 1682 Barter deixa la Catedral de Lleida a l'obtenir la plaça de mestre de capella i es trasllada a la ciutat comtal.

Barter va potenciar la tasca docent a l'escolania de la catedral de Barcelona, arribant a cedir una sala de les seves dependències com a sala d'estudi. Allí, Barter va intentar millorar la qualitat i quantitat dels efectius de la capella de música contractant nous cantaires. Probablement va ser a Barcelona on va compondre el "*El Magnificat a 8 veus i baix continu*", considerada una composició original i atípica en la música barroca espanyola (SCALA ARETINA, 2002).

Portada de la publicació de Thomas Lorient, Barcelona 1696, amb villancets de Joan Barter dedicats a Maria Santíssima de la Merced (Biblioteca de Jordi Estruga)

Ruyseñor de Joan Barter.

El 8 de desembre de 1685 es va publicar la seva obra titulada "*Nadales*" la qual es va interpretar a la Santa Catedral Església de Barcelona al Reverend, obsequiós i Sacre Culte i el seu Octavari, dedicat a la Puríssima i Immaculada Concepció de N.S. Uns anys més tard, al 1670 va escriure "*Lletres de les nadales*", obra que es va interpretar durant la nit de Nadal del mateix any a la Catedral de Lleida (TORRENT I MARÍN, 2000).

Durant el període comprès entre els anys 1688 i 1696, Barter realitza diversos concerts de nadales. Compon més música per a la festa de la Confraria de la Puríssima i Inmaculada Concepció, fundada al Reial Palau dels Invictíssims Senyors Reis d'Aragó, Comtes de Barcelona, i posteriorment transferida a aquesta Santa Església. També va oferir un concert de tres nadales l'any 1688 (CODINA, 2003). Dos anys més tard, ho va fer a la Catedral de Barcelona, al Convent de Sant Josep i a l'Ordre de Carmelites. Al 1691 per a una festa d'acció de gràcies promoguda pels majorals del Sant Crist de la Ribera de Sant Joan ofereix un concert de 3 nadales (CODINA, 2003).

En el seu nou destí com a mestre de capella de la Catedral de Barcelona, Barter es va implicar en la formació de l'escola coral de la Catedral i va introduir nous instruments musicals com ara violins i oboès. Les seves obres van tenir un èxit considerable i van ser interpretades en diferents Esglésies de Catalunya. Gràcies a això s'han conservat algunes de les seves partitures que han pogut arribar-nos avui dia. Un exemple d'això és la "*Lamentació a 8 veus*" de 1687 trobada a la Parròquia de l'Església de Verdú a Urgell, Lleida.

Joan Barter és considerat com un compositor amb una personalitat musical original. En les seves obres s'aprecia com el músic busca una nova expressivitat mitjançant l'ús d'instruments solistes, les variacions rítmiques i de tempo. A més, va desenvolupar la seva obra durant el període de transició entre els anomenats "stile antico" i el "stile moderno".

L'obra intitulada "*Ruyseñor*" forma part de la trentena d'obres escrites en romanç que s'han conservat de Joan Barter. En aquest conjunt de peces musicals l'autor es mostra hereu de la tradició estilística i expressiva iniciada

pels seus antecessors religiosos i alhora mestres de capella Joan Cererols, Vicente Gargallo i Francesc Soler. En aquest to Barter articula el discurs compositiu a través del diàleg entre la veu i el violí solista seguint un dinamisme imitatiu pròpiament d'estil barroc. Aquesta obra és per a veu solista amb acompanyament instrumental de violon i arpa.

Joan Barter va ser testimoni de com nous instruments més moderns, com violins i oboès, anaven integrant-se en la capella de música de la catedral, representant el pas cap al Barroc més "simfònic" del segle XVIII. Algunes obres de l'autor on fa ús d'aquest nou instrumental que cal destacar són: "*querubins i homes*", nadala a dotze veus, "*Cantaré, verge pura*", nadala a cinc veus, "*A l'amor que galant hermosea*", nadala a deu veus, "*assossecs de l'oci*" to, quatre veus i baix continu.

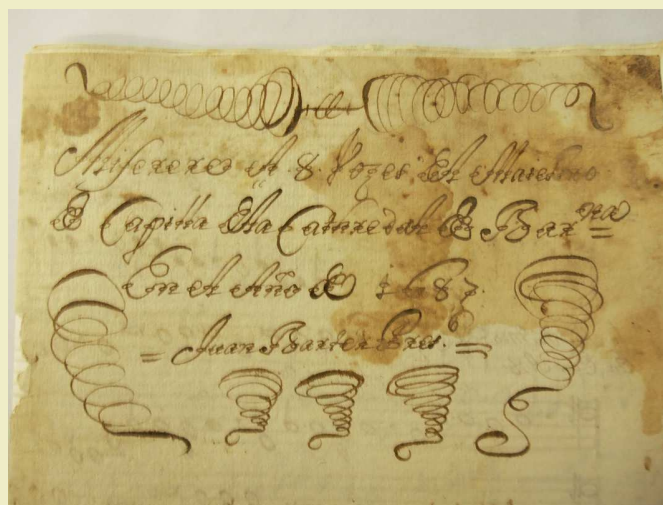

Foto: Arxiu Comarcal de la Segarra.

Una de les seves composicions més complexes és la "*Missa a dos triples*", anomenada així pel paper solista que realitza el duet de sopranos el qual actua com a primer cor i posteriorment dialoga amb el segon. Aquesta missa la conformen les quatre veus: soprano, contralt, tenor i baix. Una altra de les seves obres a destacar és "*sosiegos del ocio indigno*" de Joan Barter. Es tracta d'una obra de l'any 1677 i es desconeix qui és l'autor del text. A continuació pot llegir-se la lletra d'aquesta:

Lletra

Sosiegos del ocio indigno
más que felicidades son delitos.

[1a]

Pensamiento, que, aspirando
al noble afán de rendido, 5
construyes del vasallaje
blasones a tu albedrío,

[2a]

procura esmerar, constante
(con atenciones de fino),
rendimientos que coronen 10
aciertos de lo electivo.

[3a]

Anhela a formar el culto,
pero explícale remiso
que pueden culpar finezas
liviandades de atrevido. 15

[4a]

No que tu amor insinúen
consientas a tus sentidos,
que nunca será más grande
que cuando más recogido.

[5a]

Pausa de tus penas todas 20
llegas a hacerte a ti mismo,
pues labras del alto empleo,
en tus ideas, tu alivio.

Barter va morir el 5 de desembre de l'any 1706. Les seves restes reposen en el claustre de la Catedral de Barcelona, al costat del seu nebot Pere Soro Barter.

Tot i que en la seva època Barter va gaudir de cert reconeixement tant a nivell religiós com artístic, la seva vida i obra és molt poc coneguda. No obstant, les seves composicions no han quedat del tot oblidades. Així, per exemple, al gener de l'any 1991, es va enregistrar als Estudis Albert Moraleda de Barcelona, el CD que va publicar "*la mà de guido*" DIATESASARON de l'obra de Joan Barter, "*Trio-sonata en fa major*" Allegro- Andante- Allegro.

L'any 2000, neix una formació amb l'objectiu de recuperar la música de la Catedral de Giro-

na. Un grup de joves instrumentistes, musicòlegs, i cantants, recuperen peces inèdites que interpretaran a la Catedral de l'esmentada ciutat, interpretant composicions de Francisco Soler i Joan Barter entre d'altres. Un any després, al 2001 Scala Aretina Edicions Musicals publica "*Missa a 6 veus i Baix continu*" de Joan Barter. L'any següent Scala Aretina Edicions Musicals, dins de la Sèrie A: música vocal en llatí, volum 11 A, publica "*Magnificat de 8 veus i Baix Continu*" de Joan Barter.

Dels darrers anys cal destacar el concert realitzat el passat 2014 dedicat als mestres de capella de la Catedral de Barcelona del segle XVII amb el cor de cambra de Francesc Valls. A la primera part es va interpretar la missa a 8 veus i baix continu de Lluís Vicenç Gargallo, el "*Magnificat del primer to*", a 8 veus, i baix continu de Joan Barter i la "*Salve Regina*" de Miquel Selma. En la segona, es va interpretar la missa de la cambra to a 6 veus i baix continu de Francesc Valls, i el cantant Domino de Joan Pau Pujol.

Sandra Soler Campo
Jordi Estruga i Estruga

BIBLIOGRAFIA

BARTER, J. (2001). Misa a 6 voces y bajo continuo. Mollerussa: Scala Aretina.

BARTER, J. (2002). Magnificat a 8 voces y bajo continuo. Mollerussa: Scala Aretina.

CODINA, D. (2003). Catàleg dels villancicos i oratoris impresos de la biblioteca de Montserrat. Segles XVII-XIX. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

SALISI, J. M. (1998). "Las partituras de la capilla de música de Santa María de Verdú. Siglos XI-XVIII". URTX revista cultural del Urgel núm 11: 69-88.

TORRENT, A. y MARÍN, M. A. (2000). Pliegos de villancicos en la British Library (Londres) y la University Library (Cambridge). Kassel: Edition Reichemberger.